

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	13
PRZEDMOWA	21
ROZDZIAŁ I	
USTRÓJ ROLNY PAŃSTWA POLSKIEGO	23
ROZDZIAŁ II	
PRAWO WŁASNOŚCI ROLNICZEJ	44
1. Wyodrębnienie własności rolniczej jako kategorii prawnej w koncepcjach Andrzeja Stelmachowskiego i Waleriana Pańki. Wybrane problemy dyskusji w doktrynie prawa rolnego	44
2. Cechy szczególne ochrony własności rolniczej	54
3. Zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego	59
3.1. Gospodarstwo rolne jako przedmiot zniesienia współwłasności w częściach ułamkowych	60
3.2. Tryby i sposoby (formy) zniesienia współwłasności gospodarstwa rolnego	64
3.3. Tryb umowny zniesienia współwłasności gospodarstwa rolnego	67
3.4. Sądowy tryb zniesienia współwłasności gospodarstwa rolnego	69
3.4.1. Ogólna charakterystyka postępowania przed sądem	69
3.4.2. Wzajemne rozliczenia między współwłaścicielami gospodarstwa rolnego	74
3.4.3. Podział gospodarstwa rolnego w naturze	76
3.4.4. Przyznanie gospodarstwa rolnego współwłaścicielowi	83
3.4.5. Orzeczenie o obowiązku wydania gospodarstwa rolnego	85
3.4.6. Dopłaty oraz spłaty	85
3.4.7. Sprzedaż gospodarstwa rolnego stosownie do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (tzw. podział cywilny)	90
3.4.8. Uprawnienie współwłaściciela do dalszego mieszkania	91
4. Nabycie prawa własności przez użytkownika wieczystego nieruchomości rolnej	92
4.1. Ogólna charakterystyka prawa użytkownika wieczystego	92
4.2. Pierwszeństwo w nabyciu przysługujące użytkownikowi wieczystemu	95
4.2.1. Nabycie nieruchomości z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	96
4.2.2. Rozłożenie ceny na raty w umowie sprzedaży	98
4.2.3. Tryb oraz przesłanki odroczenia, rozłożenia na raty lub umorzenia należności z tytułu ceny określonej w umowie	99

4.2.4. Podstawowe konsekwencje realizacji pierwszeństwa w drodze umowy	100
4.2.5. Nabycie prawa własności nieruchomości rolnej od Skarbu Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego (na podstawie art. 32 u.g.n.)	101
4.3. Nabycie <i>ex lege</i> prawa własności nieruchomości rolnej przez użytkownika wieczystego	102
4.4. Nabycie przez użytkownika wieczystego prawa własności w drodze decyzji administracyjnej	104
4.4.1. Podstawy prawne oraz rodzaje przesłanek przekształcenia	104
4.4.2. Administracyjny tryb załatwiania sprawy przekształcenia	107
4.4.3. Zamknięty katalog organów administracji publicznej uprawnionych do wydawania decyzji o przekształceniu	108
4.4.4. Chwila nabycia prawa własności oraz podstawa obciążenia tego prawa (w szczególności hipoteką)	109
4.4.5. Opłata z tytułu przekształcenia oraz przesłanki udzielenia bonifikat	110
4.4.6. Obowiązek zwrotu bonifikaty udzielonej w związku z przekształceniem	113
5. Wykonywanie własności w ramach wspólnoty gruntowej	114
5.1. Podstawy prawne statusu wspólnot gruntowych oraz celowość regulacji ustawowej ...	115
5.2. Wspólnota gruntowa jako rodzaj wspólności majątkowej	118
5.3. Określenie gruntów należących do wspólnoty gruntowej	122
5.4. Podział wspólnoty gruntowej – wyjątek od zasady jej niepodzielności	123
5.5. Uchylenie regulacji zakazującej prowadzenia ksiąg wieczystych dla gruntów wspólnoty gruntowej	124
5.6. Tryb ustalania nieruchomości stanowiących wspólnotę gruntową	125
5.7. Ujawnienie zmiany w obszarze wspólnoty gruntowej i w wykazie osób uprawnionych we wspólnocie gruntowej	128
5.8. Ograniczenie w czasie dopuszczalności wzruszenia decyzji administracyjnych	129
5.9. Nieodpłatne nabycie prawa własności nieruchomości przez gminę albo przez Skarb Państwa	129
5.10. Zasiedzenie nieruchomości wchodzącej w skład wspólnoty gruntowej	131
5.11. Zasady zagospodarowania wspólnot gruntowych	132
5.12. Spółka do sprawowania zarządu nad wspólnotą i do właściwego zagospodarowania jej gruntów	133
5.13. Tryb przymusowego ściągnięcia nieuiszczonych w terminie opłat	137
5.14. Nadzór nad działalnością spółki	137
5.15. Powództwo o uchylenie uchwały spółki	139
5.16. Przekształcanie wspólnot gruntowych we współwłasność w częściach ułamkowych ...	140
5.17. Zasady określania udziałów uprawnionych we wspólnocie gruntowej	141
5.18. Postaci realizacji uprawnienia do udziału we wspólnocie gruntowej	141
5.19. Nabycie części nieruchomości stanowiącej składnik wspólnoty gruntowej w sytuacjach szczególnych	144
5.20. Oświadczenie o zrzeczeniu się na rzecz Skarbu Państwa uprawnień do udziału we wspólnocie w zakresie obejmującym lasy, grunty leśne i nieużytki	145

ROZDZIAŁ III

POJĘCIE NIERUCHOMOŚCI ROLNEJ .....

1. Pojęcie nieruchomości w systemie prawa polskiego	148
---	-----

3. Legalna definicja nieruchomości rolnej	156
3.1. Definicja nieruchomości rolnej w Kodeksie cywilnym	156
3.2. Definicja w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego	164
4. Nieruchomość a działka	170
5. Nieruchomość rolna a użytek rolny	171
6. Nieruchomość rolna a grunt rolny	172

ROZDZIAŁ IV

POJĘCIE GOSPODARSTWA ROLNEGO I GOSPODARSTWA RODZINNEGO	175
1. Gospodarstwo rolne w prawie okresu międzywojennego	175
2. Gospodarstwo rolne w prawie polskim w okresie po II wojnie światowej; rozwoj prawa i kontekst naukowo-polityczny	182
3. Okres transformacji ustrojowej i wprowadzenie terminu „gospodarstwo rodzinne” do Konstytucji RP	194
4. Współczesne definicje gospodarstwa rolnego w prawie polskim i prawie Unii Europejskiej	198
4.1. Definicja gospodarstwa rolnego w Kodeksie cywilnym	198
4.2. Definicja gospodarstwa rolnego w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego	208
4.3. Definicja gospodarstwa rolnego w uregulowaniach dotyczących systemów wsparcia bezpośredniego	209
4.4. Gospodarstwo rolne w przepisach o ubezpieczeniach społecznych	214
4.5. Gospodarstwo rolne w przepisach podatkowych	216
4.6. Relacja definicji gospodarstwa rolnego do koncepcji przedsiębiorstwa rolnego	219
5. Gospodarstwo rodzinne w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego	221

ROZDZIAŁ V

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ZOBOWIĄZANIA ZWIĄZANE Z PROWADZENIEM GOSPODARSTWA ROLNEGO	228
1. Odpowiedzialność za zobowiązania o charakterze cywilnoprawnym	228
1.1. Zasada ustawowego przystąpienie do długu przez nabywcę gospodarstwa rolnego	229
1.2. Pojęcie gospodarstwa rolnego	230
1.3. Pojęcie nabycia gospodarstwa rolnego	230
1.4. Zobowiązania związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego	232
1.4.1. Zobowiązania związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego powstałe z tytułu czynów niedozwolonych	233
1.4.2. Zobowiązania związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego powstałe z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia	235
1.5. Przykładowe wyłączenia zasady ustawowego przystąpienia do długu	236
1.5.1. Zobowiązania wynikające z umowy kontraktacji	236
1.5.2. Zobowiązania z tytułu umowy o pracę	240
1.5.3. Zobowiązania wynikające z umowy dożywocia	242
1.6. Zakres odpowiedzialności nabywcy gospodarstwa rolnego za zobowiązania zbywcy związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego	243
2. Odpowiedzialność za zobowiązania publicznoprawne	246
2.1. Odpowiedzialność członka rodziny podatnika	246
2.2. Odpowiedzialność nabywcy mienia	247
2.3. Odpowiedzialność dzierżawcy, użytkownika	250

ROZDZIAŁ VI

POJĘCIE ROLNIKA	253
1. Geneza pojęcia rolnika i rolnika indywidualnego w prawie polskim	256
2. Podstawa konstytucyjna dla użycia pojęcia rolnika	263
3. Legalne definicje pojęcia rolnika i rolnika indywidualnego	265
3.1. Znaczenie definicji legalnej	265
3.2. Definicje legalne pojęcia rolnika	266
3.2.1. Definicja rolnika w regulacji z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników ...	266
3.2.2. Legalna definicja rolnika w prawie unijnym	275
3.3. Definicja legalna pojęcia rolnika indywidualnego	284
4. Kryteria wyodrębnienia pojęcia rolnika i rolnika indywidualnego – uwagi podsumowujące	296
5. Status prawny rolnika indywidualnego	308
5.1. Rolnik w obrocie nieruchomościami	309
5.2. Rolnik w obrocie produktami rolnymi	309
5.3. Rolnik a podatki i ubezpieczenia społeczne	313
5.4. Rolnik jako beneficjent środków z funduszy unijnych	315
5.5. Rolnik a prawa własności intelektualnej	315
5.6. Rolnik jako przedsiębiorca	316

ROZDZIAŁ VII

ZASÓB WŁASNOŚCI ROLNEJ SKARBU PAŃSTWA	318
1. Pojęcie i znaczenie Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	318
2. Zasady gospodarowania Zasobem	319
3. Sprzedaż nieruchomości wchodzących w skład Zasobu	322
4. Dzierżawa nieruchomości wchodzących w skład Zasobu	327
5. Pozostałe formy zagospodarowania nieruchomości wchodzących w skład Zasobu	331

ROZDZIAŁ VIII

UMOWY SŁUŻĄCE WYMIANIE POKOLEŃ W ROLNICTWIE	335
1. Ogólna charakterystyka prawnych form zmian pokoleniowych w rolnictwie	335
2. Darowizna	337
3. Dożywocie	342
4. Umowa z następcą	345

ROZDZIAŁ IX

DZIEDZICZENIE GOSPODARSTW ROLNYCH	351
1. Zakres stosowania przepisów szczególnych dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych	353
2. Dziedziczenie ustawowe	355
3. Dziedziczenie testamentowe	358
4. Zapis i zapis windykacyjny	358
5. Dział spadku	359
6. Odpowiedzialność spadkobiercy za długi związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego	361
7. Wpływ ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego na dziedziczenie gospodarstwa rolnego i nieruchomości rolnej	363

ROZDZIAŁ X

DZIERŻAWA NIERUCHOMOŚCI ROLNYCH	373
1. Ewolucja i kształtowanie się przepisów dotyczących dzierżawy	373
2. Regulacje prawne dotyczące dzierżawy gruntów rolnych	378
2.1. Przedmiot dzierżawy	379
2.2. Strony umowy dzierżawy	379
2.3. Podstawowe prawa i obowiązki stron umowy dzierżawy	380
2.4. Tryb i forma zawarcia umowy dzierżawy gruntów rolnych	383
3. Czas trwania i przedłużenie czasu trwania dzierżawy gruntów rolnych	384
4. Określenie, obniżenie i podwyższenie czynszu dzierżawnego	386
5. Ochrona posiadania dzierżawionych gruntów rolnych	389
6. Dzierżawa gruntów rolnych a ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego	390
7. Prawo pierwokupu i pierwszeństwa nabycia dzierżawionych nieruchomości rolnych	391
8. Wypowiedzenie umowy dzierżawy	393
9. Zakończenie umowy dzierżawy	394
10. Płatności unijne a dzierżawa	395
11. Bezczynszowe użytkowanie	396
12. Przyszłość dzierżawy nieruchomości rolnych i wnioski <i>de lege ferenda</i>	396

ROZDZIAŁ XI

UMOWA KONTRAKTACJI I UMOWY POKREWNE	399
1. Geneza	400
2. Regulacje prawne	401
3. Cechy umowy kontraktacji	402
4. Strony umowy kontraktacji	403
4.1. Producent rolny	403
4.2. Kontraktujący	404
5. Przedmiot umowy kontraktacji	405
6. Zapłata za produkty rolne	406
7. Czas trwania, forma oraz treść umowy kontraktacji	406
8. Elementy umowy kontraktacji	408
9. Świadczenia dodatkowe – przykłady	411
10. Nadzór i kontrola	413
11. Miejsce dostarczenia produktów rolnych	414
12. Wpływ warunków atmosferycznych na przedmiot kontraktacji	414
13. Przedawnienie roszczeń	418
14. Rękojmia za wady fizyczne i prawne przedmiotu kontraktacji	418
15. Umowa kontraktacji i umowy pokrewne a ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej	420

ROZDZIAŁ XII

ZRZESZANIE SIĘ PRODUCENTÓW ROLNYCH	423
1. Grupy producentów rolnych	425
2. Organizacje producentów rolnych	433
3. Spółdzielczość rolnicza	435
4. Spółdzielnie rolników	442

ROZDZIAŁ XIII

REGULACJE PRAWNE OBSZARU WIEJSKIEGO	446
1. Zasadnicze rodzaje definicji obszaru wiejskiego	446
2. Podstawowe funkcje obszarów wiejskich	448
3. Ustrojowo-administracyjny podział terytorialny kraju jako wyznacznik obszaru wiejskiego	449
4. Obszar wiejski jako typ obszaru funkcjonalnego	451
5. Źródła norm prawnych	453
6. Normatywne ujęcie zabudowy zagrodowej	455
7. Grunty objęte zabudową zagrodową w ramach istniejącej działki siedliskowej według ewidencji gruntów i budynków	457
8. Ochrona gruntów rolnych w obszarach wiejskich	460
9. Planowanie miejscowe jako instytucja kształtowania zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich	464
10. Prognoza oddziaływania na środowisko	467
11. Określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy obszaru wiejskiego w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	468
12. Zapewnienie ochrony uzasadnionych interesów osób trzecich w wypadku ustalania warunków inwestowania	474
13. Scalenie gruntów rolnych jako instytucja kształtowania struktury obszarów wiejskich	475
13.1. Cel scalenia gruntów	475
13.2. Zasada równej wartości szacunkowej	476
13.3. Znaczenie decyzji scaleniowej	478

ROZDZIAŁ XIV

PODATKI W ROLNICTWIE	479
1. Podatek rolny	482
1.1. Przedmiot opodatkowania	482
1.2. Pojęcie gospodarstwa rolnego dla potrzeb podatku rolnego	485
1.3. Podatnicy podatku rolnego	486
1.4. Zasady ustalania podatku rolnego	487
2. Podatek leśny	489
3. Podatek od nieruchomości	490
4. Podatek dochodowy	491
5. Podatek od towarów i usług (VAT)	494
6. Podatek od czynności cywilnoprawnych	497
7. Podatek od spadków i darowizn	500

ROZDZIAŁ XV

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE ROLNIKÓW	503
1. Organizacja ubezpieczenia społecznego rolników	504
1.1. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	504
1.2. Rada Ubezpieczenia Społecznego Rolników	505
1.3. Fundusze	505
1.3.1. Fundusz Składkowy Ubezpieczenia Społecznego Rolników	505
1.3.2. Inne fundusze	506
2. Rodzaje ubezpieczeń	508

3. Ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie	508
3.1. Zakres podmiotowy ubezpieczenia	508
3.2. Zakres ochrony ubezpieczeniowej	510
3.3. Świadczenia ubezpieczeniowe	511
4. Ubezpieczenie emerytalno-rentowe	512
4.1. Zakres podmiotowy	512
4.2. Świadczenia z ubezpieczenia emerytalno-rentowego	514
4.3. Zasady ustalania wysokości świadczenia emerytalnego lub renty rolniczej	517
5. Zasady ustalania składek z tytułu ubezpieczenia społecznego rolników	521

ROZDZIAŁ XVI

UBEZPIECZENIA MAJĄTKOWE W ROLNICTWIE	525
1. Ubezpieczenia majątkowe w rolnictwie	527
1.1. Uwagi ogólne	527
1.2. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej rolników z tytułu posiadania gospodarstwa rolnego	528
1.3. Ubezpieczenie budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych	534
2. Ubezpieczenie produkcji rolnej	535
2.1. Uwagi ogólne	535
2.2. Obowiązkowe ubezpieczenie upraw	537
2.3. Dopłaty do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia	540
3. Inne instrumenty prawne zarządzania ryzykiem produkcyjnym	541

ROZDZIAŁ XVII

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA W OBSZARZE ROLNICTWA I ŻYWNOŚCI	546
1. Ochrona prawna odmian roślin	548
1.1. Model <i>sui generis</i> w konwencji UPOV	551
1.2. Przesłanki przyznania wyłącznego prawa hodowcy	552
1.3. Regulacja ochrony prawnej odmian roślin w Unii Europejskiej	555
2. Wynalazek biotechnologiczny w obszarze rolnictwa i żywności	556
3. Ochrona regionalnych produktów rolnych i środków spożywczych	563
3.1. Uwagi wstępne	563
3.2. Cele regulacji	564
3.3. Rodzaje chronionych oznaczeń	565
3.4. Forma oznaczenia	567
3.5. Katalog produktów podlegających rejestracji	568
4. Funkcje systemu ochrony	569
4.1. Funkcja informacyjna	569
4.2. Funkcja odróżniająca	569
4.3. Funkcja reklamowa	570
4.4. Funkcja gwarancyjna	570
5. Określenia jakościowe stosowane fakultatywnie	570
6. Ograniczenia podmiotowe po stronie wnioskodawców	571
7. Specyfikacja produktu	571
7.1. Jawność	572
7.2. Opis produktu i jego związek z obszarem geograficznym	572

8. Negatywne przesłanki udzielenia ochrony	573
8.1. Nazwy rodzajowe – degeneracja oznaczenia	573
8.2. Nazwy homonimiczne	574
8.3. Relacja ze znakiem towarowym	574
8.4. Nieuczciwa konkurencja i naruszenie prawa	575
9. Procedura rejestracyjna	575
10. Kontrola zgodności produktów ze specyfikacją	577

BIBLIOGRAFIA	579
---------------------------	------------

O AUTORACH	603
-------------------------	------------